

เทศน์เช้า วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาคนถ้ามีหลักมีเกณฑ์นะ มันเหมือนสิ่งที่มีชีวิต สิ่งที่มีชีวิตมันเข้าใจกับทุก ๆ อย่าง เหตุการณ์อย่างไรถ้าเราเป็นสิ่งที่มีชีวิตเหมือนคนตื่นอยู่ เห็นไหม คนหลับอยู่ เหตุการณ์เกิดขึ้นเราแก้ไขไม่ได้หรอก ถ้าคนตื่นอยู่มีเหตุการณ์ขึ้นมา เราจะเปลี่ยนแปลง เราจะแก้ไขเหตุการณ์ได้ สิ่งที่มีชีวิตใจ แต่สิ่งที่มีชีวิตนี่คือหลักการ คือสั่งจะความจริง

แต่วัฒนธรรมประเพณีเวลามันเคลื่อนมา ถ้ามันสิ่งที่มีชีวิต สิ่งที่ได้รับรู้มันเข้าใจตรงนี้ เวลาเขาพูดถึงธรรมะว่าเขาเป็นอินดูไซ้ใหม่ แล้วคิดว่าพ่อแม่เป็นเทวดา พ่อแม่เป็นใหญ่ ไซ้..พ่อแม่เป็นใหญ่ ในศาสนาพุทธเราก็พ่อแม่เป็นใหญ่ เพราะอะไร? เพราะพ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก พ่อแม่นี้เป็นพระอรหันต์ของลูกนะ เพราะอะไร?

เพราะว่าอนันตริยกรรม ทำพระพุทธเจ้าให้หือเลือด ฆ่าพระอรหันต์ ฆ่าพ่อฆ่าแม่ อนันตริยกรรม มีกรรมเท่ากัน เห็นไหม พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก เพราะว่าลูกเกิดมาจากพ่อแม่ แต่เกิดมาจากพ่อแม่ แล้วพ่อแม่เรามีกิเลสใหม่? เพราะเรามีกิเลสไซ้ใหม่

ทางอินดูเขาบอกว่าพ่อแม่เปรียบเหมือนเทวดา เทวดาเป็นใหญ่ พ่อเทวดาเป็นใหญ่บ๊ีบ เราก็บอกเลย พระสารีบุตร เวลาเอาแม่ เวลามาบวช แม่พระสารีบุตรลูกเป็นพระอรหันต์หมดเลย แล้วพระสารีบุตรคิดถึงนะคิดถึงแม่มาก “แม่เรานี้เป็นมิจฉาปฏิฐิอยู่เลย จะแก้ไขอย่างไร?”

นึกว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปแก้แม่ด้วย แต่คิดแล้วถ้าเป็นอำนาจาสนาของตัวเอง เวลาตัวเองถึงยามผู้แก่เฒ่าขึ้นมา เวลาจะเสียชีวิต “เราควรตายที่ไหน?” บอกแล้วก็ไปตายที่ในห้องคลอด พอเดินไปกราบลาพระพุทธเจ้าแล้วกลับไปบ้าน แม่เห็นลูกมานะ “โอ้โฮ.. ลูกเราบวชตั้งแต่หนุ่มจนแก่ มานี้คงจะมาสึก” เห็นไหม พอมาจะสึก ก็คิดอย่างนั้น พระสารีบุตรรู้วาระจิตของแม่นะ ก็ยังสั่งเวชเลย

นี่พอเข้าไปแล้ว ตกเย็นคืนนั้นท่านเป็นโรคถ่ายท้อง พอถ่ายท้อง ถ่ายออกมานี้เป็นเลือดเลย พอถ่ายเป็นเลือดเทวดามาแล้ว เขาพูดถึงเทวดานี้ อินฺดุเขานับถือเทวดา เราบอกเทวดามาอุปัฏฐาก พระสารีบุตร พอหัวค่ำเทวดามา ถ้ำแสงพุ่งมา เพราะต้องการให้เห็นด้วย แม่เห็นแล้วไปถามลูก

“นี่ใครมา?”

“เทวดามาอุปัฏฐาก”

โอ้โฮ.. เขากราบไหว้เทวดา ทำไมเทวดามาอุปัฏฐากลูก? ก็ชักเอะใจ ก็ยังไม่ลงใจเพราะ ทัศนคติของแม่กับลูก สุดท้ายแล้วพอเริ่มถึงเที่ยงคืน พรหมมา แสงสว่างกว่า ดึกว่า

“นั่นใครมา?”

“พรหมมา”

“อู๊ย.. พรหมมาหรือ? พรหมมาทำไม?”

“เพราะพรหมมาอุปัฏฐาก” ...พอเริ่มใจชักอ่อน

“แม่! เทวดา อินทร์ พรหมนี้เป็นแค่ผู้อุปัฏฐากพระพุทธเจ้าเท่านั้นละ”

รัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แก้วสารพัดนึก มันเปลี่ยนแปลงสภาพของจิตใจ เราได้ เราเคารพบูชาอะไรก็แล้วแต่ มันเป็นเรื่องของอย่างที่ว่าธรรมะที่มัน...คนหลับไหลอ่อนวอน ขอเอา มันก็ได้เท่านั้นละ แต่ถ้าคนตื่นขึ้นมา มันพลิกแพลง มันแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ได้

นี่พระอรหันต์ในบ้าน พระสารีบุตรไปเอาแม่เป็นพระ โสดาบันขึ้นมา พอบรรลุธรรมขึ้นมา ร้องให้เลยนะ “ลูกไม่รักเรา ถ้าลูกรักเรา ลูกต้องแก้ไขเราก่อนหน้านี้อแล้ว ลูกไม่รักเรา” เมื่อเย็นนี้ เดินกลับมาอ้างว่าลูกจะมาสักอยู่เลย ลูกจะมาเอาสมบัติอยู่เลย เห็นไหม หัวใจเวลามันเปลี่ยน คนตื่น อยู่มันแก้ไขเหตุการณ์ พอหัวใจมันตื่นขึ้นมา โอ้โฮ..ซาบซึ้งมากนะ ซาบซึ้งมาก พระสารีบุตรไป แก่แม่แล้วถึงปรินิพพานไป

นี่ก็เหมือนกัน แล้วยังพูดอีกบอกว่า เขาพูดถึงพ่อแม่ มันมีตระกูลหนึ่งเป็นเศรษฐีมหา เศรษฐีเลย แล้วลูกป่วย ตระหนี่มาก กลัวว่าถ้าเจ็บไข้ได้ป่วย ใครมาดูแลมาเยี่ยมจะมาเห็นสมบัติ ของเราจะมาขอสมบัติของเรา เอาลูกไปไว้หน้าบ้านนะ พระพุทธเจ้าเห็นว่าจิตใจควรจะได

ประโยชน์ เข้าไปบิณฑบาต ฉายแสงไปเลย ฉายแสงไปถึงคนป่วย หันมาเห็นแสงพระพุทธเจ้า โอ้อโฮ..สุขใจมาก แล้วคนป่วยมันคนไข้ขั้นสุดท้าย...ก็ตายลง เห็นฉัพพรรณรังสีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ไปเกิดเป็นเทวดา

พอไปเกิดเป็นเทวดา เห็นพ่อไง พ่อรักลูกมากนะ รักมาก รักลูกนี้รักมาก พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก รักลูกมาก แต่ก็ตระหนี่มาก ตระหนี่ทั้งสมบัตินะ ลูกตายไปแล้วเอาไปฝัง แล้วก็ไปนั่งโอดครวญ ไปเฝ้าที่หลุมฝังศพ ไปโอดไปรักถึงลูก ลูกชายไปเกิดเป็นเทวดา

พอลูกชายไปเกิดเป็นเทวดาก็คอยจะโปรดพ่อ ก็ลงมาเลย ลงมาปลอมเป็นคนเป็นบุรุษไปก็ไปร้องไห้บ้าง ไปร้องไห้อยู่ข้างพ่อ พ่อก็ร้องไห้ก็คิดถึงลูกนะ โอ้เทวดาที่แปลงกายมาก็ร้องไห้จนพ่อเขาถามว่า

“เอ็งร้องไห้ทำไม?” นี่พระไตรปิฎกนะ

เทวดาบอก “ร้องไห้ก็อยากจะเอาดาวเอาเดือน เอาพระจันทร์”

พ่อเค็มว่า “มึงจะบ้าหรือ? เอาดาวเอาเดือนได้อย่างไร มันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้!”

ก็ย้อนกลับเลย “แล้วเอ็งไม่บ้าหรือ? คนตายไปแล้วร้องไห้ มันจะฟื้นขึ้นมาได้อย่างไร?”

ซ็อกเลย เห็นไหม ไปซอกให้พ่อหูดาสว่าง ถึงว่าเกิดเป็นเทวดานี้เกิดจากบุญกุศล บุญกุศลมันก็เป็นเรื่องของวิญญูฯ ทำบุญกุศลได้บุญกุศลหมดละ สละอย่างไรก็ได้บุญกุศลหมด สิ่งที่ทำนี้เป็นของเราทั้งหมด

แต่บุญกุศลเป็นอมิส เพราะอะไร? เพราะจิตมันพัฒนาการ เพราะหัวใจนี้สิ่งของวัตถุมันมาวัดได้อย่างไร? มันมาไม่ได้หรือ? มันไม่มีชีวิต ต้องบุคคลไปเอามันมา แล้วบุคคลเราไปเอามันมาได้อย่างไร ถ้าเราไม่มีปัจจัยไปแลกเปลี่ยน แล้วปัจจัยมาจากไหน? ปัจจัยมาจากการทำงานของเร แล้วการทำงานมาจากไหน? ก็มาจากหัวใจของเรา เพราะว่าเราไม่คิดทำงานได้ไหม เราไม่ปรารถนาทำอะไรได้

ถ้าเราทำได้บ้าง สิ่งนี้เกิดขึ้นมาเพราะหัวใจอยากสละ หัวใจต้องการที่จะทำบุญกุศล บุญกุศลนี้ก็ย้อนกลับมาที่ใจ สิ่งที่จะสละออกไป เราบอกว่า “คนให้เป็นคนได้ทั้งหมด” เมื่อวานเขามา

ทำบุญด้วย ก็โลกมองว่าพระเอาเปรียบสังคม พระเป็นคนรับ ทุกอย่างเป็นของพระ พระบอก
ทำบุญ ๆ มา ทำมาถวายพระ พระได้ ๆ

พระได้อะไร? ฉันด้วยความเป็นหนี้ สรรพสิ่งนี้เป็นของเขาทั้งหมด นี่เนื่อนาบุญ เนื่อนา
เห็นไหม เขาทำนากัน เขาทำไร่กัน เวลาเขาเก็บดอกออกผลของเขา เจ้าของเขาเก็บออกไป แล้ว
ที่ดินมันได้อะไร?

นี่ก็เหมือนกัน มันได้อะไร มันได้เศษเง ใต้เศษใบไม้ ใต้เศษฟาง เศษหญ้า เศษต่าง ๆ แต่
เศษฟางเศษหญ้าที่นี้เราจะทำของเราขึ้นมาอย่างไร? สิ่งที่ทำมา ถ้าหัวใจมันเป็นธรรมมันจะเห็น
สภาวะแบบนี้ แต่ถ้าสิ่งที่เป็นโลก ผู้ที่บอกให้สละทาน ๆ ก็เป็นคนได้รับนี้ ถ้ามันมองกันแต่
วิทยาศาสตร์ มองแต่วัตถุก็อย่างนี้ เป็นอย่างนั้นจริง ๆ

แต่ศาสนาไม่ได้สอนตรงนี้ ศาสนาสอนเรื่องหัวใจ ศาสนาสอนเรื่องนามธรรม สุขทุกข์ มัน
สุขมันทุกข์หรือ โกดังนะ เขาทำโรงงานเป็นโกดัง ๆ เก็บไว้ ถ้าเขาระบายสินค้าไม่ได้ โรงงานมัน
เจ๊งเลย สิ่งของวัตถุที่สร้างมา มันมีสุขมีทุกข์ไหม? ...ไม่มี หัวใจของคนสร้างมัน หัวใจของคนเป็น
เจ้าของ ขายได้เขาก็ได้เงินทองของเขา มา หัวใจผู้ที่ทำมา หัวใจของเขาต่างหากเป็นบุญกุศลอันนั้น

แล้วหัวใจของเราผู้ที่มีจิตใจที่สละออกไป จิตใจของเราเป็นผู้สละออกไป สละสิ่งนี้ออกไป
เพื่อโลกนี้ เพื่อโลกมันเป็นอมิส เห็นไหม โลกเป็นอมิส ถ้ามันอย่างนี้มันจะเห็น ถ้าหัวใจ
มันละเอียดขึ้นมามันจะเห็นสภาวะแบบนั้น แล้วผู้ให้ คุณิ คุณเวลาทวดามาถามพระพุทธรเจ้าว่า “พระ
อินทร์มีจริงไหม?” ในพระไตรปิฎก พระพุทธรเจ้าบอก “โฮ.. อย่าพูดเลยว่าทวดา พระอินทร์ นรก
สวรรค์มีจริงหรือเปล่า แม้แต่เหตุให้เกิดนรกสวรรค์เรายังรู้เลย”

เพราะว่าที่พระพุทธรเจ้าไปโปรดเขาไปสวรรค์กันหมด นี่พูดถึงผู้ที่ทำสาธารณะ
ประโยชน์ ทำแหล่งน้ำ ทำถนนหนทาง ศาลาพักริมทาง นี่ไปเกิดเป็นพระอินทร์ก็มีใน
พระไตรปิฎก เพราะอินทิมิมี ๔ ก็ทำศาลาแหล่งน้ำ ไอ้มี ๓ คนก็ช่วยทำด้วย เมียอีกคนคิดว่า
ของสามีทำก็เป็นของเราด้วย นี่พอทำไป ผู้ที่ฉลาด เห็นไหม ชื่อนางสุธรรมมาที่ศาลาอยู่บนสวรรค์
เอาแต่ป้ายเลย พอขึ้นไปนี่พอทำเสร็จแล้วพอเสียชีวิตก็ไปเกิดเป็นพระอินทร์

พระอินทร์นี้มีเมียตั้ง ๔ คนใช่ไหม หันไป ๓ คนนี้ ไอ้โฮ..มาอยู่กับเราหมดเลย แล้วอีกคน
ไปไหน นุ่น..นกกระยางนุ่นนะ ไปเกิดเป็นนกกระยาง ไปกินปลาอยู่ จนพระอินทร์ต้องไปเทศน์

สอน ไปเตือนสติใจ “เราอยู่ด้วยกันมา เราสร้างบุญกุศลอะไรกันมา ทำไมมาเป็นแบบนี้?” ก็ต้อง ถือศีล ถือศีลแล้วกลับขึ้นไปอยู่ด้วยกัน นี้อยู่ที่การกระทำ

แม้แต่สิ่งทำให้เกิดเป็นพระอินทร์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังวางหลักการ หลักการ อย่างนี้มันมีอยู่โดยจริง มันเป็นเหมือนทางวิทยาศาสตร์เลย วิทยาศาสตร์นะ พูดถึงเราทดสอบทาง ทฤษฎีแล้วต้องให้ผลคำตอบเป็นอย่างนั้น ไอ้บุญกุศลนี้เป็นแบบนี้หมดเลย แล้วสิ่งนี้มันมีอยู่ แล้ว เพียงแต่ว่าถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เนื่อนาบุญมันไม่มี คุณค่า

การกระทำของเรา คุณติ อย่างสารเคมีถ้าเราผสมกัน เราทดสอบทางวิทยาศาสตร์ ถ้ามันไม่มี คุณค่าที่มันสะอาด มันก็จะให้ผลตอบแทนไม่เป็นแบบบุญกุศลที่เราสร้างในศาสนา นี้ องค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าถึงได้สอนให้ทำบุญกับเนื่อนาบุญของโลก เลือกเนื่อนาใจ ถ้าเนื่อนาเป็น ประโยชน์ขึ้นมา คุณค่าของเราจะมหาศาลเพิ่มทับทวีคูณเลย พูดถึงถ้าเนื่อนาบุญไม่ดี ผลมันก็ต่ำลง

สิ่งนี้มันเป็นสัจจะความจริงอยู่แล้ว มันเป็นข้อเท็จจริงตามข้อเท็จจริงตามวิทยาศาสตร์เลย แต่ถ้าพระพุทธรูปเจ้าไม่มาตรัสรู้ นะ โลกมีแค่นี้ แต่เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ธรรมขึ้นมา ตรัสรู้ธรรมขึ้นมาที่ไหน ที่อัสวักขยญาณ ที่หัวใจ ที่ความเป็นไปของมรรคญาณ ใน ศาสนาพุทธสำคัญตรงนี้ สำคัญที่ว่าพระบวชขึ้นมาที่ว่าเนื่อนาบุญของโลก ถ้าได้ฉันอาหาร ได้ใช้ ปัจจัยของภคภัตต์เขา แล้วเราพยายามปฏิบัติของเราขึ้นมา นี้อุญเกิดตรงนี้ บุญเกิดทับทวีคูณตรงนี้

ทีนี้ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา มันก็เป็นความจริงไซ้ไหม แต่พอพูดถึง ทุกคนเห็นไหม พระ มาจากไหน? ก็พระมาจากคน คนดีก็มี คนเลวก็มี พระดีก็มี พระเลวก็มี ไอ้พระเลว ๆ มันก็ไปแหก ตา มันก็ไปทำให้สังคม ทำให้ศาสนาเสื่อมคุณค่าไป เราไปเห็นสภาวะแบบนั้นแล้วเราก็นึกไม่ไหว ศาสนาพุทธมันเสื่อม เสื่อมที่ไหน?

พระพุทธรูปเจ้าถึงบอกใจ “ศาสนาพุทธนี้เสื่อมเพราะลูกเราทั้งนั้น ศาสนาพุทธไม่เสื่อมจาก คนนอก ศาสนาพุทธเสื่อมจากบริษัท ๔ จากภิกษุ ภิกษุณีที่ทำกันอยู่ที่นี่ ที่แตกแยกกันอยู่ที่นี่ ที่ทำลาย กันอยู่ข้างในนี่”

ถ้ามันทำลาย เพราะอะไร? เพราะมารมันอยู่ในหัวใจ ถ้ามารอยู่ในหัวใจ มารมันทำลายก่อน มารทำลายคนตั้งใจความคิดก่อน เพราะมันเห็นแก่ตัว มันเอาเปรียบ มันต้องการสะดวกสบาย ทั้งหมด กิเลสมันต้องการความสะดวกสบาย ความสะดวกสบายเป็นเรื่องของกิเลสหมดนะ

แล้วเวลาพระปฏิบัติของเราขึ้นมา ปฏิบัติเพื่อใคร? ก็กรรมานกิเลสไง ชุติงควัตรเพื่ออะไร? เพื่อขัดเกลา มันอยากจะสะดวกอยากจะสบาย อยากจะนอนเฉย ๆ ไม่ต้องเถียงด้วยนะ ป้อนให้เข้า กระเพาะไปเลย มันต้องการอย่างนั้นหมด เรื่องของกิเลสไง

แต่พระพุทธเจ้าวางหลักธรรมวินัยไว้ เราเคารพ เราเชื่อมั่น เราถึงต้องคิดแปลง ต้องแก้ไข มันจะทุกข์มันจะยาก ทุกข์จริงๆ นะ บางอย่างนี้ทุกข์ อย่างการกระทำนี้แม้แต่จะ... “โทษนะ แม้แต่จะฉันอาหารนี้ก็ทุกข์ คุณิ เวลามาทิหนึ่งกองเป็นแพเลย กว่าจะตัดอาหารเสร็จนะ โอโฮ... เหนือท่วมตัว แค่นั้นนะ ทุกข์จริงๆ” ทีนี้มันก็อยู่ที่เขาศรัทธา อยู่ที่ความเป็นไปของโลก มันทุกข์ ๆ ๆ

เวลาสิ่งต่าง ๆ การเคลื่อนไหวไป เห็นใหม่ มันเป็นการเคลื่อนไหว คุณิ นักกีฬา เราออก กำลังกายเหงื่อออก เหงื่อไหลไคลย้อย มันก็ให้ร่างกายแข็งแรงขึ้นมา นี่ก็เหมือนกัน สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นมาเพราะน้ำใจของเขา อะไรมันก็คิดออกไปอีกประเด็นหนึ่ง มันเป็นน้ำใจของเขา เป็นสิ่งที่เขาเชื่อถือ เขาต้องการแสวงหาเขาก็ทำของเขา ไอ้เราตอบสนองเขาอย่างไร มันต้องมีหนักมีเบาใจ ใน วงของเรา ในครอบครัวเรากี่วงของเรา ในครอบครัวของเพื่อนฝูงเรา วงศาคณาญาติของเรา มัน ออกไปเป็นชั้น ๆ เข้าไป

ในวงปฏิบัติก็เหมือนกัน ในวงปฏิบัติจะทำตัวอย่างไร? ในวงของออกไปปฏิบัติสัณการกับ ญาติโยมทำตัวอย่างไร? ในวงของสังคมโลกจะทำตัวอย่างไร? ในวงของจิตวิญญาณทั้งหมดจะทำ ตัวอย่างไร? ถ้าเป็นดวงตาของโลก มันเป็นสภาวะแบบนั้น แต่ถ้าเรามันตาบอดบ๊ีบ ถือกฏตายตัว กฏหมายต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น...ต้องเป็นอย่างนั้นก็เป็วิทยาศาสตร์ เป็น วิทยาศาสตร์มันก็แข็งกระด้างเข้าถึงใจไม่ได้

แต่ถ้ามันเป็นธรรม เห็นใหม่ มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด มันมีหยาบมีละเอียดเป็นชั้นเป็น ตอนขึ้นไป มันจะพัฒนาขึ้นมาของมัน ถ้าจิตมันมีครูมีอาจารย์ มันต้องมีพัฒนาการของมัน ไม่ใช่ บวชมาเป็นพระอรหันต์เลย...ไม่มีหรอก! จิปปาภิญญาเท่านั้น โจนผมแล้วเป็นพระอรหันต์นะมี แต่มีเพราะเขาสร้างบุญญาธิการของเขา มา ต้องมีคนสร้างมา เราไม่ฝากธนาคารไว้ ไปเบิกไม่ได้ หรอก เงินไม่มีไปกดอย่างไรก็ไม่ออก มีเงินถึงกดออก

จิตเหมือนกัน ถ้าได้สร้างบุญกุศลของมันมา ทำแล้วมันเป็นไป ถ้าไม่มีบุญกุศล ทำแล้วมันจะเป็นไปไหม? นี่มันก็ย้อนกลับมาที่ทานนี่ไง “ทาน ศีล ภาวนา” เราสะสมของเราไว้ สร้างบุญของเราไว้ เป็นประโยชน์กับเรา ทำทุกอย่าง โลกนี้ไม่มีของฟรี ถึงบอกว่า “ผู้เสียสละเป็นผู้ได้” นี่ธรรมนะ

แต่ทางโลกผู้เสียสละเป็นคนเสียเปรียบ ผู้รับเป็นผู้ได้... ไม่ได้หรอก! ผู้รับไม่ได้ เป็นหนี้หมด เป็นหนี้ทั้งนั้น จะใช้เมื่อไหร่เท่านั้นเอง เป็นหนี้ทั้งนั้นเลย แต่ผู้ที่ให้เขาเป็นเจ้าของหมดเลย ของเขาหา เป็นเจ้าของ

แต่ถ้าเป็นผู้ที่บริสุทธิ์แล้ว ไม่มีหนี้! ไม่มีหนี้! เป็นกิริยาเฉย ๆ เป็นกิริยาการเคลื่อนไหวเฉย ๆ เพราะจิตมันไม่มีสิ่งใดแล้ว นี่เนื่อบุญที่สะอาดบริสุทธิ์อย่างนี้มันถึงจะให้คุณค่ามาก เพราะมันไม่มีผู้ทุจริตในสิ่งนั้น แต่ถ้าจิตมันถือทุจริตอยู่ “อันนั้นดีกว่าอันนี้ อันนี้ดีกว่าอันนั้น อันนั้นดีกว่าอันนั้น”

แต่ถ้าจิตมันบริสุทธิ์แล้ว ค่าเหมือนกันหมด! บุญเหมือนกันหมด! เสมอภาคเหมือนกันหมด แล้วสิ่งนั้นจะตอบสนองกลับมาใจเราเหมือนกันหมด เอวัง